

УДК 614-084:616-001 [355.351:355.1](477)

АНАЛІЗ ТРАВМАТИЗМУ СЕРЕД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД 2007-2009 рр.

С.В. Халік, майор медичної служби, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу управління військово-медичними ресурсами Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Збройних Сил України

І.К. Серeda, кандидат медичних наук, майор медичної служби, викладач кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії

Резюме. Узагальнено дані про рівні захворюваності, госпіталізації, працевтрат, звільнень та смертності серед військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України за період 2007-2009 рр. Виявлено найбільш вагомі причини та обставини травмування серед військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України.

Ключові слова: травматизм, військовослужбовці строкової служби, військовослужбовці за контрактом, офіцери, Сухопутні війська Збройних Сил України.

Вступ. Відомо, що за своїми негативними наслідками військовий травматизм відноситься до найбільш гострих соціальних проблем. Разом з тим, показники, що його характеризують, мають прямий зв'язок з рівнем організації бойової підготовки і побуту військ, а також з морально-психологічним кліматом у військових колективах.

Таким чином, рівень травматизму в значній мірі виступає як критерій стану системи охорони здоров'я військовослужбовців [1-5]. Актуальність травматизму насамперед пов'язана з тим, що:

травматизм посідає третє місце серед усіх причин первинної інвалідності та смертності, а серед осіб працездатного віку травми займають перше місце серед причин смертності;

травматичні ушкодження на тривалий час виводять особовий склад зі строю, лікування випадків травмування є високовартісним та потребує значних матеріально-технічних затрат та людських ресурсів[2, 3];

травматизм призводить до значних медико-соціальних наслідків як для Збройних Сил України, так і для всієї держави загалом (скорочення активного професійного та соціального довголіття, значні виплати «по

інвалідності», соціально-реабілітаційні заходи, що потребують значних фінансових витрат з державного бюджету) [5];

відсутня нормативно-правова база з питань попередження травматизму як в Збройних Силах України, так і в Сухопутних військах, що побудована на вимогах відповідних документів ВООЗ (МКХ-10), країн членів НАТО (STANAG 2050) [6].

Тому метою даної статті є вивчення та узагальнення рівнів захворюваності, госпіталізації, працевтрат, звільнень та смертності, а також причин травматизму військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України (СВ ЗС України) за період 2007-2009 рр.

Об'єкт дослідження – стан здоров'я військовослужбовців СВ ЗС України за період 2007-2009 рр..

Предмет дослідження: травматизм військовослужбовців СВ ЗС України за період 2007-2009 рр..

Матеріали та методи дослідження. Матеріали досліджень – звітні форми 2/МЕД та 3/МЕД за період 2007-2009рр., база даних обліку стаціонарних хворих Головного військово-медичного клінічного центру «ГВКГ» за період 2007-2009 рр.,

госпіталізованих з приводу травми, електронна база даних «Здоров'я для всіх».

В роботі використано методи описової та аналітичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження стану здоров'я військовослужбовців СВ ЗС України, дозволили

встановити, що частка травм у загальній структурі захворюваності військовослужбовців має тенденцію до росту.

Дані (абсолютні та відносні) за основними статистичними показниками, що характеризують стан травматизму серед військовослужбовців СВ ЗС України за 2007-2009 рр. наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні захворюваності, госпіталізації, працевтрат, звільнень та смертності за ХІХ класом хвороб серед військовослужбовців СВ ЗС України за період 2007-2009 рр.

Показники	Контингент	Роки			
		2007	2008	2009	Середнє,‰ M±m
Захворюваність, ‰ абс.ч	в/с строк.сл.	$\frac{7,58}{193}$	$\frac{15,76^*}{366}$	$\frac{6,94^*}{139}$	10,09±2,83
	офіцери	$\frac{4,41}{73}$	$\frac{5,52}{86}$	$\frac{5,57}{78}$	5,17±0,38
	в/с за контр.	$\frac{3,73}{59}$	$\frac{7,38^*}{161}$	$\frac{5,32}{111}$	5,48±1,06
Госпіталізація, ‰ абс.ч	в/с строк.сл.	$\frac{5,18}{132}$	$\frac{6,25}{145}$	$\frac{5,24}{105}$	5,56±0,35
	офіцери	$\frac{4,29}{71}$	$\frac{4,75}{74}$	$\frac{4,14}{58}$	4,39±0,18
	в/с за контр.	$\frac{3,66}{58}$	$\frac{5,13}{112}$	$\frac{4,31}{90}$	4,37±0,43
Працевтрати, ‰ абс.ч	в/с строк.сл.	$\frac{5,22}{133}$	$\frac{7,31}{170}$	$\frac{6,99}{140}$	6,50±0,65
	офіцери	$\frac{4,41}{73}$	$\frac{6,33}{99}$	$\frac{5,57}{78}$	5,44±0,56
	в/с за контр.	$\frac{3,66}{58}$	$\frac{6,85}{149}$	$\frac{5,66}{118}$	5,39±0,93
Звільнення, ‰ абс.ч	в/с строк.сл.	$\frac{0,47}{12}$	$\frac{0,28}{7}$	$\frac{0,25}{5}$	0,33±0,07
	офіцери	$\frac{0,06}{1}$	$\frac{0,00}{0}$	$\frac{0,07}{1}$	0,04±0,02
	в/с за контр.	$\frac{0,25}{4}$	$\frac{0,25}{6}$	$\frac{0,34}{7}$	0,28±0,03
Смертність, ‰ абс.ч	в/с строк.сл.	$\frac{0,16}{4}$	$\frac{0,22}{5}$	$\frac{0,10}{2}$	0,16±0,03
	офіцери	$\frac{0,42}{7}$	$\frac{0,32}{5}$	$\frac{0,86^{**}}{12}$	0,53±0,16
	в/с за контр.	$\frac{0,13}{2}$	$\frac{0,83^{**}}{18}$	$\frac{0,77}{16}$	0,58±0,22

Примітка: *, ** – достовірність зміни інтенсивного показника у порівнянні з попереднім роком за критерієм Стюдента відповідно на рівні $p < 0,05$; $p < 0,01$.

Відповідно до даних табл. 1 за період 2007-2009 рр. середній рівень захворюваності, госпіталізації, працевтрат та звільнень з приводу травм був найвищий серед військовослужбовців строкової служби, смертності – серед військовослужбовців за контрактом. Викликає занепокоєння значиме

зростання цього показника у 2009 році у офіцерів.

Порівняння рівнів захворюваності, госпіталізації, працевтрат, звільнень та смертності військовослужбовців СВ ЗС України за XIX клас хвороб за 2009 р. з середніми даними (2007-2009 рр.) наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняння рівнів захворюваності, госпіталізації, працевтрат, звільнень та смертності військовослужбовців СВ ЗС України за XIX клас хвороб за 2009 р. з середніми даними (2007-2009 рр.)

Показники	Контингент	2009 р., ‰	Середнє за 2007-2009 рр., ‰
Захворюваність	в/с строк.сл.	6,94	10,09*
	офіцери	5,57	5,17
	в/с за контр.	5,32	5,48
Госпіталізація	в/с строк.сл.	5,24	5,56
	офіцери	4,14	4,39
	в/с за контр.	4,31	4,37
Працевтрати	в/с строк.сл.	6,99	6,50
	офіцери	5,57	5,44
	в/с за контр.	5,66	5,39
Звільнення	в/с строк.сл.	0,25	0,33
	офіцери	0,07	0,04
	в/с за контр.	0,34	0,28
Смертність	в/с строк.сл.	0,10	0,16
	офіцери	0,86	0,53
	в/с за контр.	0,77	0,58

Примітка: * вибіркові оцінки відрізняються на рівні значимості $\alpha < 0,001$

Вищезазначені дані табл. 2 свідчать про достовірне зменшення рівня захворюваності за XIX клас хвороб серед військовослужбовців строкової служби у 2009 р. у порівнянні з середнім рівнем за 2007-2009 рр. Рівні інших показників не мали достовірно підтверджених відмінностей від середніх даних.

Проведений розрахунок середньої частки XIX класу у загальній структурі захворюваності, госпіталізації, звільнень, працевтрат та смертності серед військовослужбовців СВ ЗС України за період 2007-2009 рр. (табл. 3) показав, що

смертність з приводу травматизму у загальній структурі смертності складала в середньому 85,64%, 58,33% та 66,94% серед військовослужбовців строкової служби, офіцерів та військовослужбовців за контрактом відповідно.

Частка госпіталізації з приводу травм у загальній структурі первинних звернень за період 2007-2009 рр. коливалася від 39,67% до 75,54% серед військовослужбовців строкової служби, від 74,36% до 97,26% серед офіцерів та від 69,47% до 98,31% серед військовослужбовців за контрактом (табл. 4).

Таблиця 3

Середня частка XIX класу хвороб у загальній структурі захворюваності, госпіталізації, звільнень, працевтрат та смертності серед військовослужбовців СВ ЗС України за період 2007-2009 рр.

Показники	Захворюваність, М±m, %	Госпіталізація М±m, %	Працевтрати М±m, %	Звільнення М±m, %	Смертність М±m, %
Контингент					
В/с строк.сл.	0,57±0,14	0,44±0,04	0,49±0,03	3,54±1,16	85,64±7,23
Офіцери	0,62±0,04	1,90±0,28	0,75±0,05	1,14±0,69	58,33±9,62
В/с за контр.	0,65±0,12	1,63±0,06	0,72±0,11	6,14±0,65	66,94±13,65

Таблиця 4

Частка госпіталізації з приводу травм у загальній структурі первинних звернень та середня тривалість випадку працевтрати за період 2007-2009 рр.

Показники		Роки		
		2007	2008	2009
Військовослужбовці строкової служби	частка госпіталізації, %	68,39	39,67	75,54
	середня тривалість випадку працевтрати, днів	27	23	21
Офіцери	частка госпіталізації, %	97,26	86,05	74,36
	середня тривалість випадку працевтрати, днів	33	31	19
Військовослужбовці за контрактом	частка госпіталізації, %	98,31	69,47	81,08
	середня тривалість випадку працевтрати, днів	28	25	23

Як видно із табл. 4 середня тривалість випадку працевтрати серед військовослужбовців, які отримали травми за період 2007-2009 рр. коливалась в межах 21-27 днів серед військовослужбовців строкової служби, 19-33 днів серед офіцерів та 23-28 днів серед військовослужбовців за контрактом.

Розподіл військовослужбовців СВ ЗС України, які отримали травми за період з

2007-2009 рр. за контингентом наведений в таблиці 5. Відповідно до проведених розрахунків наведених у цій таблиці встановлено, що протягом 2007-2009 рр. в загальній структурі травмованих військовослужбовців СВ ЗС України переважали військовослужбовці строкової служби – в середньому 53,83±5,73%.

Таблиця 5

Розподіл військовослужбовців СВ ЗС України, які отримали травми у 2007-2009 рр. за контингентом, %

Контингент	Роки			Середнє, М±m, %
	2007	2008	2009	
В/с строкової служби	59,38	59,72	42,38	53,83±5,73
Офіцери	22,46	14,05	23,78	20,10±3,05
В/с за контрактом	18,16	26,23	33,84	26,07±4,53

При цьому, середнє відсоткове військовослужбовцями за контрактом та співвідношення між офіцерами, військовослужбовцями строкової

служби, які отримали травми протягом 2007-2009 рр., складало 1:1,3:2,7 відповідно.

Структура контингенту військовослужбовців СВ ЗС України, які померли від травм за період 2007-2009 рр., наведена у таблиці 6.

Таблиця 6

Розподіл військовослужбовців СВ ЗС України, які померли від травм у 2007-2009 рр., за контингентом, %

Контингент	Роки			Середнє, $M \pm m$, %
	2007	2008	2009	
В/с строкової служби	30,77	17,86	6,67	18,43±6,96
Офіцери	53,85	17,86	40,00	37,23±10,48
В/с за контрактом	15,38	64,28	53,33	44,33±14,82

Протягом 2007-2009 рр. частка військовослужбовців строкової служби, які померли від травм, у загальній структурі зменшувалась та склала в середньому 18,43±6,96%. Частка військовослужбовців за контрактом, які померли від травм, за вказаний період збільшувалась і склала в середньому 44,33±14,82%. При цьому, середнє процентне співвідношення між військовослуж-

бовцями строкової служби, офіцерами та військовослужбовцями за контрактом, які померли від травм протягом 2007-2009 рр., складало 1:2,0:2,4 відповідно.

В подальшому нами було проведено аналіз структури смертності від травм за причинами серед військовослужбовців СВ ЗС України (табл. 7).

Таблиця 7

Структура смертності від травм за причинами серед військовослужбовців СВ ЗС України протягом 2007-2009 рр., %

Причини	Контингент	В/с строкової служби	Офіцери	В/с за контрактом
Самогубство		35,29	12,20	24,14
Дорожньо-транспортні пригоди		17,65	65,84	43,10
Отруєння		17,65	4,88	5,17
Утоплення		0	0	15,52
Хуліганські дії, вбивства		0	2,44	6,90
Порушення техніки безпеки		17,65	2,44	1,72
Нещасний випадок		0	2,44	3,45
Загибель під час бойової підготовки		11,76	9,76	0

Встановлено, що у структурі смертності від травм за причинами у 2007-2009 рр. серед військовослужбовців строкової служби переважали самогубства 35,29%. Офіцери та військовослужбовці за контрактом найчастіше гинули внаслідок дорожньо-транспортних пригод 65,85% та 43,10%, самогубств 12,20% та 24,14% відповідно. Звертає на себе увагу високий відсоток причин смерті, у порівнянні з іншими контингентами, серед військовослужбовців строкової служби через порушення техніки безпеки та загибель під час

бойової підготовки (17,65 % та 11,76% відповідно).

Така складна ситуація, що склалася у СВ ЗС України вимагає переосмислення та перегляду принципів збереження здоров'я шляхом удосконалення заходів з профілактики травматизму та розробки на цій основі відповідних організаційно-методичних вказівок. Вони мають включати в себе як загальні пропозиції щодо попередження травматизму у СВ ЗС України, так і постановку чітких завдань посадовим особам медичної

служби з питань профілактики травматизму та нормативно-правової бази, що регламентує діяльність медичної служби щодо травматизму та його профілактики.

Таким чином, необхідно, перш за все, запропонувати наступні складові організаційних заходів, а саме: приклади основних документів медичного обліку та звітності (облік військовослужбовців, які отримали травму з непрацездатністю; протокол засідання комісії з травматизму; картку обліку травми; довідку про обставини травми); аналіз травматизму за квартал; відомості про травми за квартал; кінцеві результати лікування військовослужбовців з травмами за квартал; відомості про обставини та причини травм у військовій частині за квартал; відомості про військовослужбовців, які лікувалися у військовій частині з приводу травм, одержаними внаслідок нестатутних відносин; варіант плану основних заходів з профілактики травматизму у військовій частині; варіант плану науково-технічної конференції з профілактики травматизму; аналіз травматизму в частині (з'єднанні, закладі, гарнізоні); необхідний перелік заходів щодо організації надання травматологічної допомоги у медичних ротах; необхідний перелік заходів щодо організації профілактики та обліку травматизму у військовій частині тощо.

Висновки

Аналіз показників травматизму серед військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України за період 2007-2009 рр.

Література

1. Директива Начальника Генерального штабу Збройних Сил України № ДГШ-11 від 17 грудня 2001 року "Про затвердження Табеля термінових донесень з медичної служби (№7)". – Київ: Міністерство оборони України, 2001. – 473 с.
2. Халік С.В., Ричка О.В., Ладєєва А.О. Аналіз травматизму серед військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України за період 2001-2008 рр. // Військова медицина України. – 2009. – №2. – С. 105-109.
3. Халік С.В., Лопін Є.Б. Аналіз показників травматизму військовослужбовців Збройних Сил України за період 2001-2008 рр. // Проблеми

свідчить, що за період 2007-2009 рр. середній рівень захворюваності, госпіталізації, працевтрат та звільнень з приводу травм був найвищий серед військовослужбовців строкової служби, смертності – серед військовослужбовців за контрактом.

Частка госпіталізації з приводу травм у загальній структурі первинних звернень за період 2007-2009 рр. коливалася від 39,67% до 75,54% серед військовослужбовців строкової служби, серед офіцерів – від 74,36% до 97,26% та серед військовослужбовців за контрактом – від 69,47% до 98,31%.

Встановлено, що протягом 2007-2009 рр. в загальній структурі травмованих військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України переважали військовослужбовці строкової служби – в середньому $53,83 \pm 5,73\%$. Частка військовослужбовців строкової служби, які померли від травм, у загальній структурі зменшувалась та склала в середньому $18,43 \pm 6,96\%$. Частка військовослужбовців за контрактом, які померли від травм – $44,33 \pm 14,82\%$.

Встановлено, що у структурі смертності від травм за причинами у 2007-2009 рр. серед військовослужбовців строкової служби переважали самогубства $35,29\%$, дорожньо-транспортні пригоди – серед офіцерів ($65,85\%$) та військовослужбовців за контрактом ($43,10\%$).

Запропоновано основні напрями удосконалення заходів з профілактики травматизму серед військовослужбовців Сухопутних військ Збройних Сил України.

військової охорони здоров'я: Зб. наук. праць Української військово-медичної академії (випуск 26). – Київ: УВМА, 2009. – С. 36-45.

4. Методичні вказівки щодо профілактики травматизму у військах. – К.: ГВМУ, 1997. – 30 с.

5. Нагорна А.М. Професійна захворюваність і виробничий травматизм як соціально-гігієнічна проблема // Україна. Здоров'я нації. – 2008. – № 3-4. – С. 23 – 27.

6. STANAG 2050 MED. Statistical classification of diseases, injuries and causes of death / MAS (ARMY). Brussels, 1989. – 26 p.

Науковий рецензент кандидат медичних наук, доцент Солярник В.В.